

EL CATALÀ QUE ARA ES PARLA

La degradació de la llengua als mitjans de comunicació

NARCÍS GAROLERA *Universitat Pompeu Fabra*

La lectura dels diaris escrits en català, i l'audició de les ràdios i les televisions que emeten en aquesta llengua, revelen el canvi produït, els darrers anys, en el català dels professionals dels diversos mitjans de comunicació (sobretot dels més joves, majoritaris en aquests mitjans), en el dels publicitaris –sovint en anuncis traduïts del castellà– i en el dels polítics i tertulians, que s'expressen en un argot de vegades intel·ligible. Tots fan servir un català que cada vegada és més un calc del castellà –un “catanyol”, per dir-ho amb l'ocurrent denominació del lingüista Pau Vidal,¹ i té el perill de convertir-se en un *patois* vergonyant o en un idiolecte imposat pels mitjans de comunicació.²

El problema no és que els mitjans que s'expressen en català (premsa, ràdio i televisió) ho facin sense aplicar la normativa vigent, sinó que la llengua que fan servir –en les traduccions automàtiques dels diaris bilingües, en les adaptacions al català dels anuncis creats en castellà, i en les transmissions radiofòniques o televisives en directe– mostra un desconeixement de les possibilitats expressives de l'idioma (sobretot de les formes vives i populars) i una clara ignorància dels nivells lingüístics (estàndard, culte, col·loquial...). Si un periodista fa servir una expressió popular inusual en el seu registre, s'hi sol referir amb alguna reserva que delata la seva desconexió lingüística: “com diuen a pagès”, “al meu poble es diu així”, etc. I en una mateixa frase hi pot haver un calc del castellà al costat d'un cultisme impropï del català estàndard: “En breu s'esdevindrà...”, “Els afectats romandran a les seves cases”...

Sovint, doncs, no es tracta pas d'incorreccions, sinó de calcs servils del castellà, i de l'ús d'un català estàndard pobre, après a l'escola, a l'institut o a les facultats de periodisme. Generalment, la paraula o l'expressió catalanes són substituïdes per les castellanes equivalents (sancionades, de vegades, per la normativa). Més preocupant és, encara, l'ús erroni de noms i adjectius per confusió de termes similars. Darrerament, per exemple, hem pogut llegir a la portada d'un diari –publicat només en català– el titular següent (referit a un huracà que va assolir unes illes): «Tragèdia humanitària». És obvi que els redactors volien dir que la devastació era una tragèdia *humana*, és a dir, que

¹ Pau VIDAL, *Catanyol.es. El catanyol es cura. Interferències castellà→català* (Barcelona: Barcanova, 2012).

² Fa poc ha aparegut un llibre sobre aquesta qüestió: Jaume MEDINA, *La lenta agonia del català, o l'ús de la llengua en els mitjans de comunicació* (Barcelona: Llibres de l'Índex, 2013).

afectava els habitants de la zona destruïda. Un desastre natural no serà mai “humanitari”, si més no mentre aquest adjectiu tingui només connotacions positives.

L’inevitable mimetisme entre els professionals de la comunicació –i també entre els polítics– dona lloc a solucions lingüístiques que desplacen les tradicionals. Neologismes innecessaris, com *ubicar* (en lloc de *situar*) o *tranquil* per designar un dia de bon temps, modifiquen l’ús del català als mitjans, i produeixen, en l’oient o el lector d’una certa edat, sorpreses constants que el distreuen del contingut del diari o del que es diu en un programa de ràdio o de televisió.

Les innovacions lingüístiques –sovint gratuïtes, i algunes no acceptades per la normativa– es fan servir, a la premsa i als mitjans audiovisuals, per desconèixer de paraules i expressions que eren habituals fins fa quatre dies. On dèiem *produir*, *crear*, *causar*, *motivar*, *ocasionar*, *originar* o *provocar*, ara hi diem, només, *generar*. *Obviar* ha perdut el règim preposicional –*obviar a*– i el seu sentit originari (‘posar obstacle, oposar-se a alguna cosa’) i ha passat a significar ‘evitar’ o ‘esquivar’. Ja no planyem ningú: el *compadim*. D’una persona que és un punt de referència diem que és un *referent* (substantiu no acceptat pel diccionari acadèmic). L’adjectiu *emblemàtic* ha arraconat els tradicionals *característic* i *representatiu*;³ *la problemàtica* ha desplaçat *els problemes*;⁴ una intenció s’ha substituït per una *intencionalitat*; les tendències s’han convertit en *dinàmiques*, i un tema (en el sentit de ‘qüestió’) ha passat a ser *una temàtica*. I en comptes d’una comparació, es parla d’una *comparativa* (que és, només, un adjectiu: “una taula comparativa”).

Tothom *recolza* o *es recolza* –en una traducció mecànica del castellà *apoyar(se)*– i oblida que, en català, *fem costat* o *donem suport* (a algú o a una iniciativa), però ens *repengem* a la paret o a la barana. Avui no ens acostem enlloc: ens hi *apropem*; i ningú no travessa un carrer: el *creua*. Els cartells no s’enganxen a les parets: s’hi *fixen*. Un menjar no es paeix: es *digereix*, i un queixal no se’ns corca: se’ns hi *fa una càries*. Piques coses són de franc: si de cas, ens surten *gratis*. Els destorbs no fan nosa: *molesten*, i una norma no s’aplica, ni es posa en pràctica: s’*implementa*. De l’acció de govern se’n diu *governança*, i no ens hem de renovar: ens hem de *reinventar*. L’*entorn* val per a tot: el voltant, l’ambient o l’organització. I, en política, no hi ha llocs, marcs o situacions: només hi ha *escenaris*.

Una feina no es comença: s’*inicia* (o s’*inicialitza*), i no s’acaba o s’*enllesteix*: es *finalitza* o s’*ultima*. Ningú no es culpa de res; tothom es *culpabilitza* (verb no acceptat pel diccionari normatiu). Les confusions no s’aclareixen: es *clarifiquen*, i ja no enraonem: només *parlem*. Les persones no s’enganyen: s’*autoenganyen*, i les dificultats no obstaculitzen o entrebanquen la consecució d’una fita o un objectiu, sinó que l’*entorpeixen*.⁵

³ N’és conscient Joan de SAGARRA: “un dels llocs més emblemàtics –ja ha sortit la parauleta– del Vieux Port marsellès” (*La Vanguardia*, 14-VII-13).

⁴ Coromines titlla aquesta “invenció pretensiosa i innecessària” de “clixé pedantesc i ajargonat” (*Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana [=DECat]*, vol. III, ps. 279b-280a, s. v. EMBLEMA).

⁵ *Entorpir*, segons Coromines, és un “gros castellanisme [...] estrany a la llengua viva i parlada, i enterament inútil i superflu” (*DECat*, vol. III, p. 392b).

No fem malbé o malmetem les coses: les *destrossem*. No hi ha desacord o falta d'entesa: hi ha *asintonia* (paraula no acceptada pel *DIEC*), i el *relat* –fins fa poc, el *discurs*– ha substituït el pensament, l'opinió o el punt de vista.

En comptes de la correcta locució prepositiva *a pesar de*, ens cansem de llegir o sentir un *malgrat* que, en català, no ha sigut mai viu.⁶ I, en canvi, la premsa i els mitjans audiovisuals se serveixen de la locució *per part de* quan n'hi ha prou d'escriure –o dir– *per* (“el reconeixement de l'autoria del crim pel presumpte assassí”). L'adverbi *ara* –massa curt, potser, per als periodistes– es converteix, sistemàticament, en *ara mateix*, amb la consegüent pèrdua del sentit propi d'aquesta locució; i *ara mateix* és desplaçat per *ja* quan es vol dir *a l'acte, de seguida, immediatament*.

L'adjectiu *fart* (calc del castellà *harto*) ha substituït *tip*, amb la consegüent pèrdua de distinció semàntica entre aquests dos adjectius. Semblantment, es parla de la gent que passa *fam* (traduint el castellà *hambre*), quan es vol dir que passa *gana*. Ja no considerem algú una persona *assenyada*: la trobem *sensata*, i el *seny* s'ha substituït per la *sensatesa* o el *sentit comú*. La feina es converteix en *treball*, i els dies feiners han passat a ser *laborables*. *Proper* ha desplaçat *pròxim* (“la pròxima estació”) o *vinent* (“dilluns vinent”), i el genuí *gaire* ha cedit el lloc, en un enèsim calc del castellà, a *molt* (o a *massa*), sobretot en les formulacions negatives: “no molt bo”, “no massa bo”.

L'adverbi *pas* pràcticament ha desaparegut (com *rai*), i de vegades se substitueix per la negació castellana *que no* (“és llest, no pas savi” s'ha convertit en “és llest, que no savi”). I *prou* cedeix davant el calc del castellà: *suficient* (adjectiu) i *suficientment* (adverbi). La preposició *per a*, que –tret dels valencians– sempre hem pronunciat *per-*,⁷ la podem sentir en la forma escrita (*per a*) en boca d'un polític, d'un periodista o d'un anunciant. En aquest cas, com se sol dir, el llegir ens ha fet perdre l'escriure.

Ja només són febles certs pronoms, perquè l'adjectiu *feble* s'ha substituït –en un altre calc del castellà– per *dèbil*, i la *feblesa*, per *debilitat*. Alguns d'aquests pronoms (*en*, *hi*) són tan poc consistents –tan febles– que estan en vies d'extinció, com va passar, fa segles, en castellà.⁸ Cada dia llegim o sentim a dir: “vull més”, “vénen dos”, “ara es posa” (al telèfon), “havia molta gent”... I, si es mantenen, alguns d'aquests pronoms pateixen un canvi en el règim verbal: “*ho* parlarem”, en comptes d’“*en* parlarem”.

La locució *portar temps* (fent una cosa) ha desplaçat la genuïna construcció catalana *fer temps que*....⁹ No hi ha pisos per llogar: tots són *en lloguer*. El vespre s'ha con-

⁶ Verdaguer se servia de la locució *a pesar de*, que considerava ben catalana, i rebutjava l'ús de *malgrat*, que tenia per un gal·licisme (veg. Joaquim RUYRA, «Una conversa amb Jacint Verdaguer», dins *Obres completes*, 2^a ed., Barcelona: Selecta, 1964, p. 811). Fins i tot un escriptor marcat per l'arbitrarisme noucentista, Carles Fages de Climent, usava sempre *a desgrat de*, i Coromines també fa reserves a *malgrat* (*DECat*, vol. IV, ps. 623a-624b).

⁷ En els seus escrits en prosa, Verdaguer usà sempre *per* (veg. “Estudi introductori” a Jacint VERDAGUER, *Excursions i viatges*, vol. I, Barcelona: Barcino, 1991, p. 255). Avui fa un ús exclusiu d'aquesta preposició –fins i tot en sintagmes nominals– el filòleg August Rafanell.

⁸ *ende* o *end* [> *en*] anà essent cada cop més limitat [...] fins a desaparèixer” (*DECat*, vol. III, p. 308b, s. v. EN); “y [< *hic/ibi*] tingué un ús considerable [...] en el castellà medieval” (*DECat*, vol. IV, p. 791a, s. v. HI).

⁹ N'ha parlat Magí Camps en un article recent («Qui dia passa any empeny», *La Vanguardia*, 17-VI-2013).

vertit en *tarda-nit* i l'endemà ha passat a ser *el dia següent* (o *el dia després*). La bandera s'ha trasmutat en *senyera*¹⁰ i, en comptes de voleiar, diem que *oneja*.¹¹ La claror ha passat a ser *llum*, amb pèrdua de la distinció semàntica entre aquestes dues paraules (natural/elèctrica). Un paquet gros se'l qualifica de *gran*, i una persona grassa rep la denominació de *grossa*. La roba no s'eixuga: s'*asseca* (com les llonganisses). I ja no es rifen premis: només se *sortegen*...

Per molts anys! o *Enhorabona!* s'han canviat pel castellanisme *Felicitats!*, que no s'havia dit mai,¹² i *adéu-siau* ha substituït els tradicionals *adéu* o *passi-ho bé*, quan acomiadem una persona a qui tractem, respectivament, de tu o de vostè. S'ha imposat també un incongruent *si us plau* adreçat a algú que rep el tractament de tu o de vostè, en substitució de *sisplau*, forma desgramaticalitzada acceptada per la normativa (comparable al *please* anglès, reducció d'*if you please*).

La gent no se'n va: tothom *marxa*, i, en lloc de tornar, *retorna*. Ningú no reula, ni es fa enrere: *retrocedeix* o *fa marxa enrere* (que té un altre sentit: 'rectificar', 'desdir-se'). No passa mai res; tot *succeeix*. Abans ens desorientàvem; ara ens *desnortem*. I, en comptes de revelar un secret, el *desvelem* o *desvetllem*.¹³ El verb *caldre*, fins fa poc relegat a l'ús culte o elevat, i usat col·loquialment en oracions estereotipades ("ja cal que vigilis") o negatives ("no cal que vinguis"), ha sepultat el tradicional *haver de*. Avui no s'ha de fer res: *cal fer-ho tot*.

Els possessius es fan servir abusivament, en un altre calc del castellà: *el meu pare* ha suplantat *el pare*; *casa meva* s'ha transformat en *la meva casa*; *se m'ha endut la moto* ha passat a ser *s'ha endut la meva moto*; i es diu d'algú que "va passar *la seva vida* sense fer res", en comptes de "va passar *la vida*..."

S'ha arraconat *sigut*, participi del verb *ser* acceptat per la normativa¹⁴ i d'ús general fins fa ben poc, en benefici d'*estat*, que ho és també del verb *estar*. Aquest verb, per cert, desplaça l'habitual *ser* en la majoria de casos: "està bo", "està fred", "està mort"... S'ha imposat, en canvi, la locució –no acceptada per la normativa– *ser a punt* (de), en lloc de la normal –i correcta– *estar a punt* (de), ultracorrecció que, per sort, no s'ha estès a construccions similars: "estar en forma", "estar a l'aguait", "estar en condicions (de fer una cosa)"... S'ha generalitzat, també, de forma abusiva, i sense que el sentit ho

¹⁰ Ho constatava August Bover l'any 1976: "[...] banderes catalanes –que ara tothom s'entesta a anomenar senyeres [...]" (*Dotze llunes a Saskatchewan*, Lleida: Pagès Editors, 2013, p. 11).

¹¹ Joan Maragall escrivia, a propòsit de l'estendard de l'Orfeó Català: "voleiant al grat de l'aire" (*Poesia. Edició crítica*, Barcelona: La Magrana, 1998, p. 356).

¹² S'hi ha referit, críticament, Narcís Comadira: «Els catalans diem "Per molts anys", diem "L'enhorabona". Mai desitgem "Felicitats"» (*Ara*, 15-VI-2013).

¹³ Tots dos verbs són inapropiats: *desvelar* no figura al diccionari normatiu i *desvetllar* té un altre significat ('treure la son').

¹⁴ P. FABRA, *Diccionari general de la llengua catalana* (Barcelona: Llibreria Catalònia, 1932); *Diccionari de la llengua catalana* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1995 i 2007); *Gran diccionari de la llengua catalana* (Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1998), s. v. *ser* o *ésser*.

exigeixi, la perífrasi *estar + gerundi* (“està fent”, “està dient”, “està plovent”...), en lloc de la forma verbal simple (“fa”, “diu”, “plou”...). Fins i tot sentim a dir que una cosa no és interessant, sinó que *està sent* interessant.

Un personatge se’l qualifica de *mític* quan és només famós, conegut o popular. I una persona (o una cosa) és titllada de *patètica*, en comptes de dir que és penosa o lamentable.¹⁵ Un fet modèlic o exemplar es considera *paradigmàtic*. No es fan consideracions, sinó *valoracions*, i les coses són *potents*, en comptes de fortes, impactants o decisives. Un fet destacat, o notable, passa a ser *important*. Les estrelles són *estels*, i d’un estel els nens en diuen *una cometa*. La naturalesa ha desaparegut de la llengua col·loquial: tothom parla de la *natura*, paraula més pròpia del registre culte. I les coses ja no fan pudor, sinó –com en castellà– *olor* (o *mala olor*), amb la consegüent pèrdua de la distinció entre aquestes dues paraules. Un equip de futbol *venç* el contrari, i no el guanya quasi mai.¹⁶ L’estiu s’acaba el 31 d’agost (confonent l’estació amb la temporada de vacances). Catalunya –Barcelona exclosa– s’ha convertit en *el territori*, i ja no es parla del país o de les comarques. I en contextos no polítics, les persones passen a ser *els ciutadans*, i la gent, *la ciutadania*.

Hi hem d’afegir, encara, els usos lingüístics impropis, com ara *escoltar* en comptes de *sentir*, que el castellà també comparteix (*escuchar* ha substituït *oir*, i *escuchantes* ha desplaçat els tradicionals *oyentes*), i, a la ràdio, els oients se’ls anomena *oidors*. No és estrany que un periodista o un tertulià *titlli* algú de modèlic o savi, en comptes de qualificar-lo de tal (*titllar* serveix només per denigrar o menystenir algú o alguna cosa).

Són també freqüents les confusions semàntiques i els canvis de significat: *estri* en comptes d’*eina*, *regust* en lloc de *gust*, o *refiar-se* en lloc de *fiar-se*. Per ultracorrecció, un *sorbet* passa a ser un *xarrup*,¹⁷ i, donant preferència al francès –contra la recomanació de Fabra–,¹⁸ sentim a dir *guixeta* en comptes de *taquilla*.¹⁹

És preocupant la creixent substitució de frases fetes, dites, refranys i altres expressions figurades o metafòriques, per les corresponents solucions castellanes. Sentim a dir *passar pàgina*, *tocar fusta*, *fer la vista grossa*, *posar pals a les rodes*, *marejar la perdiu*, *menjar-se un marró*, *ficar-se en un jardí*, *muntar un pollastre*,²⁰ en comptes de les ge-

¹⁵ Ho denunciava, fa poc, Quim Monzó: “[avui] res no és penós, desagradable o lamentable, sinó que tot és, únicament, patètic” (*La Vanguardia*, 5-X-2013).

¹⁶ Pel testimoni de Joan Coromines sabem que el president Companys, en l’al·locució pronunciada just abans de passar a França, als darrers dies de la guerra civil, no va acabar la famosa divisa amb les paraules “tornarem a vèncer”, sinó que va dir: “tornarem a guanyar” (*DECat*, vol. IX, p. 369b, s. v. VOLDRE).

¹⁷ Un *sorbet* és una “menja gelada poc consistent, aromatitzada amb licors, amb suc de fruita, etc.” (*DIEC*). Ens ha arribat –a través del francès– de l’italià *sorbetto*, al seu torn derivat del turc *chorbet* i de l’àrab *surbat*. No té, doncs, res a veure amb el verb castellà *sorber* ‘xarrupar’. Un *xarrup* és un “glop d’un líquid que hom xarrupa” (*DIEC*).

¹⁸ P. FABRA, “Els descastellanitzants a ultrança [...]”, dins *El català literari* (Barcelona: Barcino, 1932), ps. 107-110; ara dins Pompeu FABRA, *Obres completes*, vol. 9 (Barcelona: Institut d’Estudis Catalans, 2013), ps. 284-285.

¹⁹ *Guixeta* és un gal·licisme –*guichet*– no inclòs per Fabra al *DGLC*, que no figura tampoc en l’actual diccionari normatiu. Tots dos recullen, només, *taquilla*.

nuïnes *girar full, tocar ferro, fer els ulls grossos, posar bastons a les rodes, embolicar la troca* (o *fer passar amb raons*), *haver-se d'empassar* (una cosa), *embolicar-se* (o *enredar-se*), *armar un escàndol, un sidral o un merder*.²¹

La pronúncia també grinyola. Es diu *el home*, en lloc de *l'home*, i *aquet any* en lloc de *aquest any*. No s'elideix la vocal final àtona en contacte amb la vocal inicial de la paraula següent: *una altra, una hora* (en comptes de *un'altra, un'hora*), però es diu *prendre, aprendre, comprendre*, en lloc de *pendre, apendre, compendre*, amb la normal elisió de la primera de les erres.²² Els escurçaments hipocorístics es fan a la castellana: *Barto*(meu), *Salva*(dor), *Sebas*(tià), en comptes de tallar els noms com s'ha fet sempre en català: *Tomeu, Vador, Tià...* *Xavier* es converteix en *Javier* (o *Txavier*), i, per ultra-correcció, la *Garrotxa* passa a ser la *Garrotja*. Als mitjans audiovisuals barcelonins es pronuncia *Bèrga* (amb e oberta), en comptes de *Bérga* (amb e tancada, com es diu al Berguedà i a les comarques veïnes). En canvi, per als mateixos mitjans, el riu *Tèr* (amb e oberta) és sempre *Tér* (amb e tancada).²³ Per acabar-ho d'adobar, sentim –i llegim– “Sant Pere de *Rodes*”, en lloc del nom tradicional, copiosament documentat, d'aquest antic monestir empordanès: “Sant Pere de *Roda*”.²⁴

Per ràdio o televisió sentim a dir que un temporal ha *arrassat* una platja, i que ha mort un banyista que s'havia *endinsat* (amb essa sorda) al mar. *Mègic i megicà* s'han substituït per *Mèxic i mexicà*, pronunciació estranya als catalanoparlants.²⁵ Hem après a

²⁰ Traducció del castellà *montar un pollo* (o *el pollo*), que té el sentit d'“*armar un escàndol*”, segons el *DRAE*. De fet, s'hauria de dir *montar un poyo*, expressió que prové de l'acció de pujar a un pedrís o pedestal (en llatí, *PODIUM*) un orador –com els del *Speaker's Corner* londinenc–, des del qual fa proclames que encenen els ànims dels oients i provoquen crits i disputes.

²¹ *Merder* pot sonar malament, però és un mot acceptat –en sentit figurat i en l'ús col·loquial– pel diccionari normatiu, que el defineix com a “gran desordre, confusió”. *Sidral*, en canvi, hi figura només amb el significat de “preparat en pols o granulat [...] dissolt en aigua com a refresc”.

²² Coromines, conseqüent amb la pronúncia habitual, escriu sempre *pendre* (i derivats: *apendre, compendre, reprendre...*).

²³ “*Tèr*, sempre amb è oberta, única que he oït, tota la vida [...] a gent popular i arrelada, tot al llarg del seu curs” (J. COROMINES, *OnCat*, vol. VII, p. 261b).

²⁴ “Sant Pere de *Roda*” és la denominació tradicional del monestir empordanès, usada per tots els historiadors i escriptors contemporanis (de Ramon d'Abadal a Jaume Vicens; de Jacint Verdaguer a Josep Pla). “Sant Pere de *Rodes*”, en canvi, és el nom imposat oficialment, als darrers anys, testimoniats només en documents antics (segurament per confusió amb el nom de la vila contigua de Roses *Rhodas*). Coromines defensa enèrgicament l'ús de la primera forma, d'acord amb la pronúncia popular i l'etimologia: “*Roda* i *Roses* són noms d'origen ben diferent, inconnexos” (*Onomasticon Cataloniae*, vol. VII, p. 462a); “el nom del monestir és St. P[ere] de *Roda*, sense –s [...] mot cèltic sense res en comú amb el [nom] grec de *Roses*” (*ibid.*, vol. II, p. 244b); “la tradició viva i multiseccular ha estat sempre, i únicament, *Sant Pere de RODA*” (*ibid.*, vol. VI, p. 416a).

²⁵ *Mègic i megicà* han sigut sempre les pronúncies catalanes del nom de la capital i del gentilic d'aquell país americà. Verdaguer escriví *Mègic* a *L'Atlàntida*, i jo he sentit a dir *Mègic* als exiliats catalans que s'hi establiren després de la guerra civil. Trobem *Mèjich* a la senyera de l'Orfeó Català de la capital –fundat el 1906– i *Mèjic* en escrits de l'entitat datats l'any 1940. (Agraeixo aquesta informació a Josep M. Figueres.) La substitució d'aquesta grafia per *Mèxic* (i *mexicà*), proposada per Fabra al seu diccionari –i mantinguda al *DIEC*–, provoca vacil·lació

dir *cérvol* (que alguns pronuncien *cèrvol*) i *nínxol* quan sempre s'havia dit *cervo* i *nínxo*.²⁶ I alguns locutors pronuncien *eradicar* (amb *erra* simple), forçats per una grafia confusionària.

Les paraules de més de dues síl·labes han perdut el genuí binarisme accentual (*bénestàr, còntasènya, pòrtavèu; Pòrtabèlla, Còllseròla*), a favor d'una pronúncia amb un sol accent, com fa el castellà (*benestàr, cuntrasènya, purtavèu, Purtabèlla, Cullseròla*).²⁷ Fereixen també l'oïda una prosòdia estranya i una entonació que reproduïx les corbes melòdiques del castellà (*Hi és en Pere?* en lloc de *Hi és, en Pere?*). La dicció és, en alguns casos, deplorable: obertura de les as àtones, confusió de les es i les os tòniques, pronúncia no velar de les eles, iodització de les elles, etc. Alguns locutors (i locutores) tallen malament les oracions: no fan pausa després d'un punt, apliquen una molesta cantarella a la lectura de les notícies, i acaben les frases amb una prosòdia estranya, que contravé l'entonació normal del català. I hi ha professionals que defensen aquestes arbitrarietats lingüístiques en nom d'una millor "comunicació" amb l'oient.

La sintaxi –fonamental en l'estructura de la llengua– revela, més que els altres components de l'idioma (la fonètica i el lèxic), un calc del castellà molt preocupant. Si les generacions que ens seguiran fan seves les modificacions lèxiques i gramaticals que denuncio, el català s'assemblarà tant al castellà que ja no caldrà que els mitjans audiovisuals espanyols tradueixin o subtitulin les declaracions d'un polític, o les cròniques dels corresponsals de la ràdio o la televisió (com ja fan amb el gallec, perfectament entenedor per a un hispanòfon).

Fa més de cent anys, el poeta provençal Frederic Mistral escriví que, perquè un poble oprimat pugui ser lliure, "*se tèn sa lengo, tèn la clau*", i els homes de la nostra Renaixença ho expressaven amb una dita equivalent: "Qui llengua té, a Roma va". Avui, que els mitjans de comunicació són veritables escoles de llengua, els responsables dels diaris escrits en català, i els de les ràdios i televisions públiques –i privades–, haurien de prendre mesures urgents per redreçar la creixent degradació del català parlat i escrit. Potser n'hi hauria prou amb dues: la supervisió rigorosa de les traduccions automàtiques del castellà,²⁸ i l'exigència d'un coneixement més aprofundit del català (i dels seus registres), que eviti els calcs del castellà i estalviï l'"enriquiment" de la llengua amb neologismes innecessaris.

entre els parlants, que pronuncien adés *Mèczic* (i *meczicà*), adés *Mècsic* (i *mecsicà*), dualitat fonètica que evidencia l'arbitrarietat d'aquella proposta normativa.

²⁶ Coromines recomana "*cervo*" i "*cerva*" (del llatí *CĒRVUS*, -A), formes usades per Verdguer i altres escriptors (*DECat*, vol. II, ps. 687b-689a), i afegeix que *cérvol* és "una forma popular bàrbara" (*ibid.*). *Nínxo* és la lògica adaptació catalana de l'italià *nicchio*, d'on prové (veg. Coromines, *DECat*, vol. V, p. 928b).

²⁷ Veg. J. COROMINES, «Sobre l'elocució catalana en el teatre i en la recitació», *Lleures i converses d'un filòleg* (Barcelona: Club Editor, 1971), ps. 94-105. La supressió del guionet, en mots compostos, propicia lectures que contravenen la pronúncia normal d'aquestes paraules: "*políticocial*", "*lúdicodidàctic*", "*romànticoconservador*", en comptes de "*políticocial*", "*lúdico-didàctic*", "*romàntico-conservador*"...

²⁸ He llegit, en articles periodístics traduïts del castellà, *folga dir* (calc maquinal de *huelga decir*), en lloc de *no cal dir*, i *pota de pal* (cast. *pata de palo*), en comptes de *cama de fusta*.